

1927 Nüfus Sayımı

Osmanlı yönetim teşkilatında; 1836 yılında “Umur-ı Mülkiye Nezareti” olarak yer alıp daha sonra 1838’de “Dâhiliye Nezareti” olarak adı değiştirilen bir bakanlık kurulmuştur. Gülhane Hattı Hümayunu ile başlayan idari düzenlemeler kapsamında ;“iltizam Usulü”nün kaldırılması ve vergi adaletinin sağlanması için, vergiye temel olacak “emlak” ve “nüfus” un yazılması bir ihtiyaç olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle, vergi işlerini düzenlemek amacıyla sancak ve kazalara birer “Emvâl Muhassılı” atanmış ve bunlarla birlikte görev yapmak üzere birer de “Nüfus Kâtibi” görevlendirilmiştir. Böylece nüfus kaydının oluşturulması amacıyla yapılan yazım ile vatandaşlık işlemlerinin yeniden düzenlenmesi olgusu Devletin “nüfus hizmetleri” konusunda duyduğu ihtiyacın açık bir göstergesi olmaktadır. Nitekim 1870 tarihli “İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi” ile ihtiyaç duyulan yenilikler getirilmiştir. 1876 tarihli Kanun-u Esasi’ nin 8. maddesinde de “Devlet-i Osmaniye tabiiyetinde bulunan efradın cümlesi herhangi din ve mezhepten olur ise olsun bilâ istisna Osmanlı tabir olunur ve Osmanlı sıfatı kanunen muayyen olan ahvale göre istihsal ve izae edilir.” hükmüne yer verilerek görev Anayasal bir temele oturtulmuştur. . Daha sonra da Dâhiliye nezaretine bağlı olarak nüfus hizmetlerini yürütmek üzere” 1884 yılı Ekim ayında “Nüfus-ı Umumiye Müdüriyeti” kurulmuştur Bu Genel Müdürlüğe 1889 yılında “Sicilli Nüfus-ı Ahali İdare-i Umumiyesi” adı verilmiş ve asıl hizmetinin yanında Pasaport Kalemi, Mürur Kalemi, Vilayet Kalemi, Dersaadet Kalemi gibi alt kademelere ayrılarak yapılanmıştır. Bu yapı gereğince Osmanlı halkına, ilk “nüfus tezkeresi” dağıtmaya başlanmıştır. Düşünülen sistemin temel unsurunu oluşturacak olan ilk “Genel Nüfus Yazımı” 1905 yılında yapılmıştır. Bu yazımda elde edilen kayıtlardan ilk nüfus kütükleri düzenlenmiştir. Bu çalışmalar sürerken; Dâhiliye Nezareti merkez örgütünün 1914 tarihli Tüzükle yeniden düzenlenmesi üzerine, nüfus hizmetlerini yürütmekle görevli olan Genel Müdürlüğe “Nüfus Müdüriyeti” adı verilmiş ve görevleri de “Devletin nüfus işlemlerini ve Bakanlığın bununla ilgili yazışmalarını idare ve icra etmek ve nüfus istatistiklerini düzenlemek ve nüfus yazımı yapmak” olarak belirlenmiştir. 1914 tarihli “Nüfus Kanunu” ile 02.04.1915 tarihli “Sicilli Nüfus İdarelerinin Teşkilatı İle Memurların Vezâifini Mübeyyin Nizamname” ile nüfus idarelerinin kuruluş ve görevleri toplu bir biçimde ele alınarak düzenlenmiştir. 2 Haziran 1926 tarih ve 893 numaralı kanun, 1927 senesinde Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde genel bir nüfus yazımı yapılmasını amir bulunuyordu. Aynı kanunun 2 inci maddesi ile 1926 senesinde memleketin bazı kısımlarında deneme yazımları gerçekleştirilmesi için İçişleri Bakanlığına yetki verilmişti. Yazımın hazırlığı bir yıl sürmüştür. Memleketin değişik yerlerinde; iklim özelliğini ve ulaşım- idare imkânlarını görmek ve özellikle yöneticilerle yakın ilişki kurarak yazım yöntemlerinin nasıl uygulanacağı hakkında bilgi edinmek gerekiyordu. Bu amaçla İstatistik Umum Müdürlüğü yöneticileri yurdun çeşitli yörelerinde inceleme gezileri yaptılar. Bu incelemelerden sonra şu sorunlar tespit edilmiştir: 1. Her yörenin nüfus sayısı hakkındaki mevcut bilgilerin yeterli olmaması. 2. Her yörede yazım memurluğu yapabilecek sayıda okur-yazar kimse bulunup bulunmayacağı. 3.Yerleşim yerlerin bir diğerine uzaklığı ve ulaşım güçlüğü. 4. Doğu ve güney bölgelerinde nüfus hareketlerinin yaygın olması. 5. Ülke Genelinde mevsimlik iç göçlerin yaşanması. Yazım öncesi hazırlık devresinde bu sorunlara karşı alınması gereken tedbirleri belirlemek ve geçici düzenlemeleri gözden geçirmek için memleketin, sosyal, idari durumu ile iklim şartları açısından farklılık gösteren beş yerinde Deneme yazımları yapıldı. Birincisi 1 Aralık 1926’da Sivas”, ikincisi 14 Ocak 1927’de Ankara”, üçüncüsü 29 Şubat 1927’de Mersin”de, dördüncüsü 12 Nisan 1927’de Tekirdağ’da, beşincisi 22 Nisan 1927’de Ödemiş kasabası ile bir kısım köylerinde yapıldı. Yapılan seyahat ve incelemeler; yerel yöneticilerin kanaatleri, tamamen göçebe durumunda bulunan nüfusun aynı yöntem ile yazımının yapılamayacağını göstermekte idi. Bunun için memleketin sınırlı da olsa bazı yörelerinde bulunan nüfusun yazımına ilişkin tedbirlerin alınması ve uygulanması sorumluluğu, ilgili vilayetler valileri ile o yerin en büyük askeri amirinin başkanlığında olmak

üzere, Diyarbakır'da kurulan bir komisyona verildi. Bu Komisyon; Genel Müdürlüğün koyduğu kurallara göre; göçebe nüfusu temsil eden kişilerin beyanlarına uygun olarak kadın ve erkek sayılarını tespit etti. Aynı zamanda evler ve binalar numaralandı. Yazım yerleri belirlenerek memurlar görevlendirildi. Yazım çizelgeleri hazırlanarak memurlar eğitildi ve halk bilgilendirildi. Bu nüfus sayımında yazım yerleri şu şekilde belirlenmişti.

1-Karadeniz sahil vilayetleri,

2-Marmara ve Adalar Denizi sahil vilayetleri,

3-Akdeniz sahil vilayetleri,

4-Avrupa Türkiye'si,

5-Batı vilayetleri (sahiller hariç),

6-Merkezî Anadolu vilayetleri,

7-Güneydoğu Anadolu vilayetleri,

8-Doğu Anadolu vilayetleri,

Genel nüfusun değerlendirildiği bölüm ise iki başlıkta ele alınmıştı; Avrupa Türkiye'si Nüfus Mevcudu 1.040.669 – Yüzölçümü 23.925'tir. Asya Türkiye'si Nüfus mevcudu 12.607.601- Yüzölçümü 738.761'dir. Toplam Nüfus 13.648.270 Toplam Yüzölçümü 762.736'dır. (Burada verilen yüzölçümü kilometre karedir. Ayrıca bataklıklar (1.170) ve göller (8.431) dâhil değildir.) 1927 nüfus sayımı sonucu aşağıdaki başlıklar itibariyle değerlendirilmiştir: Muhtelif mıntıklar itibariyle nüfus,

1. Kilometre kare ve nüfus yoğunluğu,

2. Mıntıklar itibariyle nüfus miktarı, kilometrekare, nüfus yoğunluğu ve mevki adedi,

3. Mesken ve sair binalar,

4. Her vilayette 100 eve isabet eden nüfus miktarı,

5. 10.000 den daha fazla nüfuslu şehirler,

6. Her vilayette 1000 erkek nüfusa mukabil kadın miktarı,

7. Nüfusun medeni hali itibariyle dağılımı,

8. Nüfusun yaş itibariyle dağılımı,

9. Yedi yaşından büyük nüfus itibariyle her vilayette yedi yaş üstü nüfusta okuma yazma oranı,

10. On iki yaşından büyük nüfus itibariyle her vilayette on iki yaş üstü nüfusta okuma yazma oranı,

11. Nüfusun çeşitli meslekler ve yaş itibariyle dağılımı,

12. Malûl nüfus itibariyle dağılımı,

13. Nüfusun dinler itibariyle dağılımı

14. Nüfusun ana lisanları itibariyle dağılımı.

Genel nüfusun 11.778.810'u anadili olarak Türkçe, kalan kısmı olan 1.851.678'i ise, Türkçeden başka dilleri konuştuklarını bildirmişlerdir. 1927 nüfus sayımına göre Türk tabiiyetinde olanların oranı % 96.77, başka bir tabiiyette bulunanlar ise % 3.23'dür. Oktay Şimşek

Oktay ŞİMŞEK

KAYNAKÇA

28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri, Başvekâlet Müdevvenat Matbaası, Ankara 1929. Fasikül III, s.3-4

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/1927-nufus-sayimi/?pdf=3899> adresinden erişilmiştir